

Тарас Денисенко: незахищена душа

Син кінорежисера Володимира Денисенка й кіноактриси Наталії Наум Тарас вступав до ВДІКу без особливого ентузіазму, скоріше, скоряючись волі батьків і, мабуть, неусвідомленому ще тоді магнетизму професії, яка стала справою усієї родини (старший брат Олександр – також актор і режисер).

Тарас Денисенко
у фільмі «Які ж були
ми молоді».
Режисер М.Беліков.
1985.

Звичайно, іменитим батькам можна було прогнозувати Тарасову акторську кар'єру, тим більше, що умудрився «спробувати» себе в іпостасі актора ще до народження – коли мама знімалась у фільмі «Сон», вона чекала дитини – Тараса. А вже підлітком зіграв у «Високому перевалі».

Пішовши без особливої охоти вчитися на актора, Тарас, тим не менше, дуже швидко, вже після другого курсу «одного разу вранці прокинувся знаменитим». Сталося це після того, як вийшла на екрани картина М. Белікова «Які ж були ми молоді» – зворушливий спогад режисера про власну молодість, що припала на кінець 50-х – початок 60-х років. Режисер і у фільмі, і в коментарях до нього говорив про те, що фільми «Ніч коротка» та «Які ж були ми молоді» з'явилися як ностальгія за тим часом, коли в стосунках панувала непоказна людяність, доброта і турбота про людей, які залишилися самотніми, – а таких після війни було багато. Обидва фільми здобули успіх завдяки тому, що в них звучали інтонації особистого, пережитого. І атмосферу диктував не зумисно вибудований сюжет, а некваплива течія подій, які розвивалися за велінням пам'яті.

Чому своє сокровенне М.Беліков довірив саме молодому Тарасові – на той час студентові

ВДІКу? Очевидно, точну відповідь може дати сам режисер, а ми можемо лише припустити, що внутрішня суть Тараса Денисенка відповідала суті того образу. Юнака, відкритого світові, щастю і коханню.

«Із навчанням, – говорить Тарас, – у мене пов'язані важкі відчуття. Вчитися треба було в Москві. Зніматися в Києві та Харкові. І всюди встигати. І коли я дізнався, що фільм «Які ж були ми молоді» дістав нагороду, то особливої зміни в собі не відчув. Просто, було ніяково заходити до інституту і бачити на щиті «Кращі здобутки радянського кіно. 1985» своє обличчя поруч з обличчями маститих митців. Ти ще не майстер, а твої однокурсники беруть у тебе інтерв'ю в буфеті».

Справжній акторський талант в кіно розкривається тоді, коли йому випаде виразити свій час, помисли свого покоління. Тарас Денисенко першою своєю роллю виразив покоління попередників, покоління, яке формувалося в часи так званої «відлиги» і яке ще не було зіпсоване вірусом корисливості, кар'єризму, пристосуванства, діляцтва. Згодом, уже в 70-х – 80-х ці поняття формуватимуть етику людських стосунків, а добро, безкорисливість, щирість відступатимуть перед натиском зла і ставатимуть дедалі більшим дефіцитом.

Тарас Денисенко став виразником саме цих дефіцитних рис, тим самим стверджуючи неперервність, незнищенність добра в людині. Нелегко доводиться його героєві в сучасних умовах, але актор стверджує: такі люди не перевелися і ніяка сила не змусить їх позбутися власного «я», відректися від себе, стати слухняним і покірним жорстокому насильству. Саме таким актор зіграв свого сучасника - солдата Білика у фільмі Андрія Дончика «Кисневий голод». Яким би щільним колом не оточувало Білика зло - чи в особі розпечених всюдозволеністю «дідів», чи в особі цинічних офіцера і старшини, - всі ці реалістично відтворені персонажі радянської армії останніх років її існування нічого не можуть вдіяти Білику. Наскільки він незахищений, настільки і стійкий. Можливо, його стійкість саме в його незахищеності? Не в тому розумінні, що перед його незахищеністю здригнеться зачерствіла душа котрогось із «дідів», скоріше навпаки, в останніх спрацьовує брутальне право сильнішого, який не терпить непокірних, тим більше, якщо непокору виявляє слабший. Тим не менше, для сильніших є щось притягальне в Біликові, очевидно, вже давно забута ними порядність, почуття людської гідності.

І режисер, і актори у цьому фільмі ішли не за сценарієм - вони творили живу конкретну ситуацію, фіксували конкретне приниження і реакцію на нього нормальної людини.

Фільм «Кисневий голод» правдиво відтворив армійські будні кінця 80-х, наповнив реальним змістом узагальнений образ суспільства, ідеологія й етика якого побудовані на суцільному лицемірстві. Бодай один приклад: офіцер на політзаняттях вдовбує в голови солдатів затерті фрази про інтернаціональне виховання, і в той же час насміхається над солдатом із Середньої Азії, якому нелегко адаптуватися в армійське середовище навіть з точки зору мовного режиму. Роман Білик знаходить співчуття саме в цього, дуже славного і так само зтероризованого хлопчини.

За роль у «Кисневому голоді» Тарас Денисенко дістав Головний приз за краще виконання чоловічої ролі на міжнародному кінофестивалі в Салоніках (Греція). Це дуже переконлива перемога. Шкода тільки, що фільм ішов більше по зарубіжних екранах і фактично не був показаний в Україні. Шкода, тому що саме «Кисневий голод» заявив про появу принципово нового героя в українському кіно. Героя який виживає у неможливих для виживання умовах. Саме такий герой сьогодні на часі в країні, де потрібна соціально-психологічна установка на виживання, в суспільстві, де пам'ять про насильство в імперії зла швидко вивірюється.

Можливо я помиляюсь, але Тарас Денисенко не зміг би відтворити образ злого чи озлобленого персонажа, скажімо, того ж Петушкова, чи армійського старшини. «А я взагалі не вірю в акторське перевтілення в кіно», - говорить він. «А як же тоді з «негативними» персонажами?» «Справа в тому, - пояснює, - що в кожній людині, в тому числі в акторові, багато всього є - і світлого, і темного, і доброго, і злого. Актор - це маленький оркестр. А в кожній ролі - своя закінчена драматургія, багато

голосів. Треба докласти зусиль, щоб зазвучали вони злагоджено». «І хто керує цим оркестром?» «Ситуація, близька до ідеальної, якщо диригентом є режисер. А це можливе, звичайно, за умов повного взаєморозуміння. Майстерність режисера в тому і полягає, щоб професійне вміння актора розкрилося повною мірою, тобто, це означає - зробити героя цікавим».

Тарасові Денисенку досі таланило на режисерів-однодумців. Він знаходив порозуміння з М.Бєліковим, О.Ітигіловим (знімався у фільмі «Звинувачується весілля»), О.Рогожкіним з Петербурга. І з М.Ілленком, знімаючись у фільмі «Фучжоу».

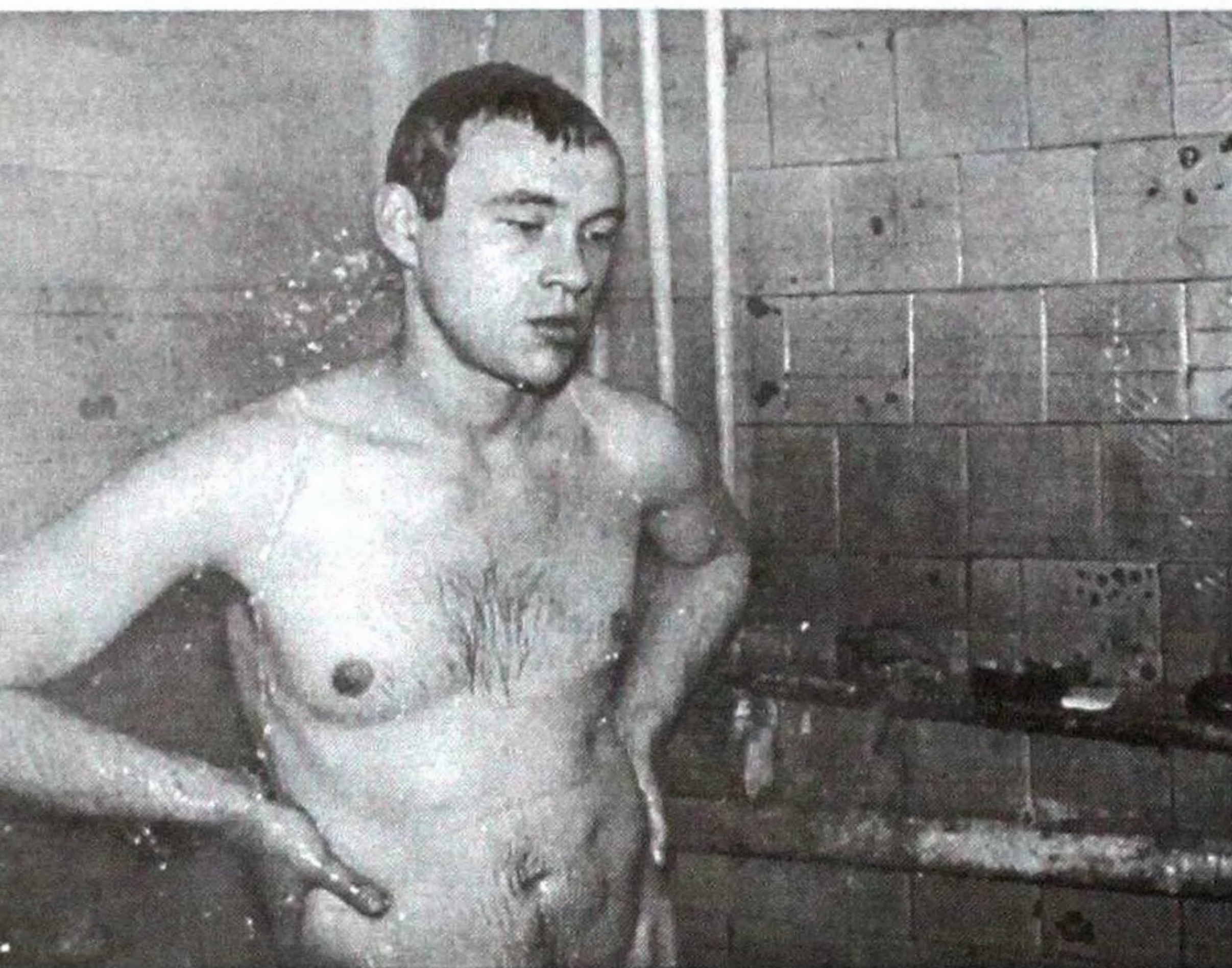
«Коли творчий процес об'єднаний спільним спрямуванням, тоді тільки й може з'явитися щось вартісне», - цей висновок актора продиктований власним творчим досвідом. А з іншого боку - вони такі різні: герой «Кисневого голоду» і герой «Фучжоу». Останній - це звертання до так званого химерного жанру, де вигадка і дійсність переплелися настільки тісно, що їх не розрізнити. Та й чи варто розрізняти, якщо можна віддатися стихії фільму-казки, фільму-небилиці, фільму-побреженьки.

Герої Тараса Денисенка не хочуть бути покірними долі. Ось і герой «Фучжоу» - спершу по Дніпру, потім через море і так далі (на човні!) дістається до Америки і таки знаходить там свою кохану. Відчувається, що він імпонує акторові, з таким завзяттям, легкістю він його творив. Хоча, не проста це для актора справа - бути переконливим у вигадках і побреженьках.

Нічого складного у таких ролях немає, - вважає актор, - якщо виходити з того, що люди, нерідко дуже серйозні, вірять у всілякі забобони, надають значення нісенітницям. І потім, людина ніколи не буває категоричною до кінця. Коли людина думає, вона сумнівається, коли її впевнюють, вона не може сказати «так» чи «ні», бо стовідсоткового «так» чи «ні» не існує. Тому людина нерідко ставить питання, відповіді на які немає.

А щодо покірності долі... «Я переконаний, нам треба забути прислів'я «Від долі не втечеш» - треба позбуватися цієї психології. Відбулися великі ду-

Тарас Денисенко у фільмі «Кисневий голод».
Режисер А.Дончик. 1991.

Тарас Денисенко у фільмі «Фучжоу».
Режисер М.Ілленко. 1994.

ховні зрушення. Потрібно не плакати над власною долею, а її творити. Ця ідея сьогодні володіє багатьма українцями. Як актор, усвідомлюю свою місію - творити героя, який не хоче бути покірним долі, розуміючи, що це творення - не механістичне завдання, а дуже творче. Інше питання, чи маю змогу це втілювати, коли кіно переживає кризу...»

Тим не менше, актор не падає духом, не нарікає, не розчаровується. Працює над собою, багато читає, вивчає, як він висловився, емоцію за працями філософів. Взагалі, він цікавий співбесідник, якої б теми не торкнутися. З великим ентузіазмом говорить про світовідчуття українців, їхні національні риси, що склалися історично. Видно, що немало над цим передумав: «Ми, українці не озлобилися, незважаючи на ту наругу, яку терпіли останні сто років. Ми сповнені біологічної спраги до життя. Адже факт, що навіть на Магадані, в умовах суворого клімату, ми вирощуємо городину. Тільки воля до життя в нас не за рахунок інших. Нам притаманна воля до гармонії, прагнення гармонії. Цей архетип давно існує, він пройшов через турецькі каторги і російські сибіри. Ми ніколи нічого не руйнуємо, бо ми не руйнуємо себе. Ми хочемо жити».

Слова «криза» не можна уникнути в розмові про сьогоднішній день українського кіно. Але енергія творчості, якою сповнені екранні герої Тараса Денисенка, дають підстави сподіватися, що кіно українське не загине. «А кіно на Україні не може загинути, - говорить Тарас. - Тому що кінематографічність закладена у способі мислення українців. Візьміть слова з популярної народної пісні - «Йшли корови із діброви, а овечки з поля...» Два рядки - а перед нами виразна картина літнього вечора. Цю особливість українського фольклору помітив ще Гоголь. Тут все пропущено через емоції, тому, очевидно, важко говорити про масову продукцію в українському кіно, хоча масову культуру потрібно продукувати й тут, аби за її рахунок жило мистецтво. Американське кіно - масове. Американці взагалі відзначились втіленням конвеєру. На конвеєрі у них поставлене й кіно. У нас ця механічна праця в мистецтві, очевидно, неможлива».

Як, в такому разі, вижити кіно українському (такому не схожому на американське!) в умовах ринку? Мабуть, вихід один - не пасувати, не запобігати, не намагатися пристосуватися до умов, продиктованих сильнішими, а взявши в них найдоцільніше, покладатися на творчу працю - таку каторжну і таку солодку водночас. Бути переконаним в тому, що наш спосіб мислення, наш характер бачення можуть зацікавити інших, якщо вони будуть нашими, а не позиченими.

Тарас Денисенко продовжує зніматися, хоч і не хоче говорити, в яких саме картинах. Мине якийсь час і ми, сподіваюсь, побачимо результати на екрані. Єдине, в чому можна бути впевненим, що на які попало ролі він не погоджується. Він дозволяє собі таку розкіш, як вибір творчих пратнерів і працює з режисерами, які для нього є авторитетами в кіно. Він не зраджує своїм творчим переконанням і це також вселяє надію, що майбутнє українського кіно в добрих руках.

Лариса Брюховецька